

STCN bibliografie tot 1800 voltooid

Na 27 jaar arbeid heeft de Koninklijke Bibliotheek (KB) in juni het project 'Short-title Catalogue Netherlands' (STCN) voltooid verklaard.

190.000 retrospectieve titelbeschrijvingen in meer dan een half miljoen exemplaren van Nederlandse publicaties (en publicaties elders in het Nederlands) tussen 1540 en 1800 zijn bij elkaar gebracht en online gezet. Dat gebeurde met de exemplaren in de hand in circa vijfentwintig bibliotheken.

Het was de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen (KNAW) die het project in 1980 van de grond tilde nadat de Rijkscommissie van Advies inzake het Bibliotheekwezen in 1969 de wenselijkheid had aangegeven van een volledige nationale bibliografie, vooral om historische onderzoekers te helpen hun bronnen sneller te vinden. In 1980 dacht men daarbij aan een boek met titelbeschrijvingen, maar gelukkig heeft het project lang genoeg geduurd om de waarde-

gen, maar gelukkig heeft het project lang genoeg geduurd om de waarde-

volle informatie nu als database aan te kunnen bieden. Vanaf 1997 zijn er trefwoorden toegevoegd aan de titels, en sinds 2005 worden scans van titelpagina, colofon en andere belangrijke bladzijden toegevoegd.

De STCN geeft antwoord op vele vragen. Hoeveel boeken werden in een bepaald jaar in een bepaalde stad gedrukt? Hoe verhielden de verschillende talen, lettertypes en formaten zich tot elkaar? Wat verscheen er in druk in het 'Rampjaar' 1672? Wat wist men rond 1700 van wiskunde, van medicijnen? Welke Engelse auteurs werden hier gelezen? Wat voor liedjes hoorde Hieronymus van Alphen op straat zingen? Welke bijbelvertalingen waren er in omloop? Wat leerden de kinderen op school?

Waaraan hadden de regenten van het weeshuis zich te houden?

Maar de STCN ligt ook ten grondslag aan grootschalige digitaliseringsprojecten zoals het project *Dutch Prints Online*, waarbinnen 1,3 miljoen pagina's uit de periode 1781-1800 gedigitaliseerd worden. De Short-title Catalogue levert de basis voor de selectie en de metadata. Vanaf 2010 zal de STCN-gebruiker steeds meer links naar volledige tekstbestanden vinden.

Binnenkort gaat ook een vernieuwde website de lucht in. Omdat er nog geregeld onbekende exemplaren opduiken, zal de KB zal de *Catalogue* als reguliere dienst blijven onderhouden en uitbreiden. (IA)

www.stcn.nl

Soundbites gaan online

Op 24 september wordt de website met de 'sprekende kaart' van het Soundbites-project voor het publiek opengesteld. In dat project worden authentieke gesprekken tussen dialectsprekers uit alle delen van Nederland voor onderzoek toegankelijk gemaakt.

Met de lancering van de website wordt het project 'Soundbites uit vervlogen tijden' van het Meertens Instituut en DANS (Data Archiving and Networked Services) afgerond precies een jaar nadat het van start ging. Soundbites is door de beide instellingen gefinancierd in het kader van het DANS-programma Kleine Dataprojecten. Het Meertens Instituut bezit ruim duizend

uur, ongeveer zes weken non-stop luisteren, aan geluidsopnames van gesprekken in dialect tussen twee of meer mensen, zonder inmenging van de onderzoeker. Ze werden verzameld tussen 1950 en de jaren tachtig, toen de opnames voldoende gespreid waren over Nederland. Tot nu toe was maar een heel kleine selectie van fragmenten op de website van het Meertens In-

stituut te vinden als 'de sprekende kaart'. Vanaf eind september is de gehele collectie op een duurzame manier voor onderzoek toegankelijk via internet. De sprekende kaart is daarbij een hulpmiddel waarbij de verschillende dialecten kunnen worden beluisterd door te klikken op een kaart van Nederland.

De verzameling geeft behalve van de verschillende dialecten ook een uniek beeld van het vroegere Nederland. De gesprekken gaan over zware armoede, de werkverschaffing in de crisisjaren, over de oorlogstijd, sociale tegenstellingen, lokale gebruiken, het drogen van wedstrijdduiven met hennep, het plukken van brandnetels voor de varkens, de slechte omstandigheden op vissersboten waar het drinkwater uit de ton nagenoeg zwart was.

Voor de verschillende dialecten bestaat een groeiende wetenschappelijke belangstelling. Bij het Meertens Instituut worden plannen ontwikkeld om de verzameling op te nemen in de Europese infrastructuur CLARIN (Common Language Resources and Technology Infrastructure). De opnames kunnen dan, met behulp van hulpmiddelen die via die infrastructuur beschikbaar komen, met andere opnames vergeleken worden. Daarmee kunnen onderzoekers ook mogelijkheden verkennen die buiten het traditionele dialectonderzoek liggen. (Douwe Zeldenrust)

www.meertens.knaw.nl/soundbites vanaf 24/9

Online varianteneditie van Van Deysse

Op 25 september presenteert het Huygens Instituut in Den Haag een elektronische editie van *Menschen en Bergen*, een prozagedicht van Lodewijk van Deysse. *Menschen en Bergen* is volgens het instituut een sleuteltekst in de ontwikkeling van het Nederlands proza en heeft een fascinerende ontstaansgeschiedenis. Het handschrift, de drukproeven (met verbeteringen) en de verschillende drukken tonen hoe Van Deysse streefde naar een tot het uiterste geïntensiveerd proza.

Onderzoeker Jan-Willem van der Weij promoveerde op het Nederlandse prozagedicht en werkte het afgelopen jaar bij het Huygens Instituut aan een online editie die de totstandkoming van *Menschen en Bergen* inzichtelijk maakt. Samen onder meer Walter Ravenek, Bas Doppen en Ronald Dekker werd op het editieplatform *eLaborate* een editie gemaakt waar de verschillende tekstgetuigen afzonderlijk en in samenhang kunnen worden geraadpleegd. Vanuit elke tekstversie kan het volledige variantenapparaat worden geraadpleegd. Een en ander is ingebed in een toelichting op de geschiedenis van de tekst en het literaire belang daarvan.

Bij de presentatie belicht Jan Willem van der Weij de keuzes die gemaakt zijn bij het produceren van de editie. Prof. Elisabeth Leijne spreekt over *Menschen en Bergen* in de context van zijn tijd, en actrice en voordrachtskunstenares Mieke Lelyveld draagt fragmenten uit de tekst voor. De editie wordt officieel in gebruik genomen door Robert Alberdingk Thijm, achterkleinzoon van Van Deysse. (PB)

www.huygensinstituut.knaw.nl/weblog/?p=740

Handel met de West

Het elektronisch archief EASY van DANS is aangevuld met gegevens over Nederlandse scheepvaart in het Atlantisch gebied van 1600 tot 1800. Meer data uit hetzelfde project worden nog toegevoegd, samen met gegevens die in het verleden al waren verzameld. De data komen uit het project 'Dutch connections: the circulation of people, goods and ideas in the Atlantic world, 1680-1795' van de Universiteit Leiden, dat de handel met de West voor het voetlicht wil halen. Die heeft een veel grotere bijdrage aan de welvaart van de Nederlandse Republiek geleverd dan tot nu toe altijd werd gedacht.

www.kitlv.nl/home/Projects?id=19

Dataforum opgericht

Organisaties in het wetenschappelijk onderzoek hebben een *Onderzoeksdata Forum* opgericht dat ervoor gaat zorgen dat kennis en deskundigheid over duurzaam opslaan en uitwisselen van onderzoeksdata worden uitgewisseld. SURFFoundation, de organisatie voor universitaire ict-ontwikkeling, nam met DANS (Data Archiving and Networked Services) het initiatief. Deelnemers zijn de universiteitsbibliotheken die digitale data in repositories opslaan of dat willen gaan doen. De Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCCD) coördineert de activiteiten met andere sectoren uit de publieke sector als cultureel erfgoed en archieven. Er zijn werkgroepen voor technische en infrastructuur, voor juridische en organisatorische aspecten en het bevorderen van kennis en expertise. Het project valt binnen het SURFshare programma en heeft in eerste instantie een looptijd van twee jaar. (IA)

ICPSR op YouTube

Data-archief ICPSR plaatste onlangs een aantal handleidingen voor het gebruik van zijn data op YouTube. Het Inter-university Consortium for Political and Social Research in het Amerikaanse Michigan is het grootste sociaalwetenschappelijke data-archief. De handleidingen bieden praktische hulp bij het zelf oplossen van vaak voorkomende problemen bij het werken met ICPSR-data. Zo is er een handleiding voor het inlezen van files in de statistische pakketten SPSS of STATA met behulp van een set-up file. Ook is er informatie te vinden over het gebruik van de SDA online analyse tool. Zonder SPSS, STATA of SAS is het met deze tool toch mogelijk om op specifieke ICPSR datasets statistische analyses uit te voeren. Zoeken op YouTube met *ICPSR*. www.youtube.com/results?search_type=&search_query=icpsr

Model voor digitalisering

Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) ontwikkelt in het kader van het project Meer Digitale Feiten een rekenmodel voor digitaliseringskosten. Gemikt wordt op een eerste versie in december van dit jaar. Er wordt gewerkt met een eerste versie die het Gelders Archief vorig jaar ontwikkelde voor intern gebruik. Bijzonder is dat het model ook de kosten berekent die na het afronden van het project worden gemaakt, zoals opslag- en beheerskosten. DEN wil het model uitbouwen tot algemeen bruikbaar rekenmodel in de vorm van een belastingformulier met een stapsgewijze aanpak, gepubliceerd als webtoepassing. www.erfgoednederland.nl

'Scientwists': politiek achter mooi plaatje

Je zou denken dat wetenschap een medium vereist dat iets minder gehaast is dan Twitter. Toch houdt de weblog Sciencebase een lijst bij van inmiddels 522 twitterende wetenschappers ('scientwists'). Ook op Twitter zijn er rangen en standen, en een maat voor je sociale positie op Twitter is het aantal mensen dat je berichten volgt. Andrew Maynard maakte daarvan een interactieve

bubble chart met behulp van Many Eyes (zie *e-data&research* september 2007).

Even interessant als de *bubble chart* is het gevecht om wie op de lijst mogen staan. Een wetenschapsjournalist is geen wetenschapper, merkt de één op. En een ander is 'maar een dokter'. Achter elke mooi plaatje liggen politieke beslissingen. (PB)

www.meertens.knaw.nl/soundbites vanaf 24/9